

İZMİROĞLU CÜNEYD BEY(Ö.1426): HAYATI KİŞİLİĞİ VE MÜCADELELERİ

IZMIROGLU CUNeyD BEY (D.1426): HIS LIFE,
PERSONALITY AND STRUGGLES

Mutlu ADAK*

Makale Bilgisi

Başvuru: 20.12.2021

Kabul: 24.03.2022

Article Info

Received: Dec, 20, 2021

Accepted: Mar, 24, 2022

Öz

Anadolu Selçuklu Devleti'nin siyasî hayatının son bulmasından sonra Anadolu'da çeşitli beylikler kurulmuştur. 1310'da kurulan Aydınoğulları Beyliği de Batı Anadolu'daki uç beyliklerinden birisidir. Bu çalışmada, Aydınoğulları soyundan gelip gelmediği tartışmalı olan Cüneyd Bey'in soyu ve kişiliği ve mücadeleleri üzerinde durulacaktır. Aydınoğulları Beyliğinin topraklarını, Osmanlı Devleti'nin hâkim olmasına kadar, kontrolü altında Cüneyd Bey tutmuştur.

Çalışma üç konu üzerinde yoğunlaşmıştır. Aydınoğulları beyliğinin topraklarını, Osmanlı Devleti'nin hâkim olmasına kadar, kontrolü altında Cüneyd Bey tutmuştur. Bu neden çalışmamız Cüneyd Bey çerçevesinde ele alınarak üç ana bölüm olarak incelenmiştir. Cüneyd Bey'in Aydınoğulları'ndan olup olmadığı, Aydınoğulları'nın siyasi olarak son dönemi (Osmanlı hâkimiyetine girişi) ve Cüneyd Beyin kişiliği hakkında değerlendirmelerde bulunulacaktır.

Ayrıca devrin kaynaklarından ve belgelerden hareket ederek; Cüneyd Bey'in soyu hakkında değerlendirilmelerde bulunulacaktır. Son dönemde tekrar Cüneyd Bey'in soyu hakkında tartışmaların yaşandığı bu konuya katkıda bulunulmaya çalışılacaktır. Ayrıca kişiliği üzerinde Osmanlı Kroniklerinde ve Dukas gibi Bizans tarihlerinde kayıtlara rastladığımız Cüneyd Bey'in karakter özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunulacaktır.

Bu şekilde hem Aydınoğullarının siyasî hayatındaki son dönem hakkında hem de Cüneyd Bey'in soyu ve kişiliği hakkında bu zamana kadar yapılan çalışmaların zenginleşmesine ve farklı açılardan bu meselelere bakılmasına katkı verilmiş olacaktır.

* Öğr. Gör. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, mutlu.adak@adu.edu.tr, <https://0000-0003-3641-1840>, Aydın Türkiye.

Anahtar Kelimeler: *Aydinoğulları, İzmiroğlu, Cüneyd Bey, Fetret Devri, Beylikler Dönemi.*

Abstract

After the political life of the Anatolian Seljuk State came to an end, various principalities were established in Anatolia. Aydinogullari Principality, which was founded in 1310, is one of the border principalities in Western Anatolia. In this study, the lineage and personality of Cüneyd Bey, whose descent from Aydinogullari is controversial or not, and his struggles will be emphasized. Cüneyd Bey kept the lands of Aydinogullari Principality under his control until the Ottoman Empire dominated.

The study focused on three issues. Cüneyd Bey kept the lands of Aydinogullari principality under his control until the Ottoman Empire dominated. For this reason, our study was handled within the framework of Cüneyd Bey and examined in three main sections. Evaluations will be made about whether Cüneyd Bey is from Aydinogullari, the last period of Aydinogullari politically (his entry into Ottoman rule) and the personality of Cüneyd Bey.

In addition, starting from the sources and documents of the transfer; Cüneyd Bey's ancestry will be evaluated. It will be tried to contribute to this subject, which has recently been debated about the lineage of Cüneyd Bey. In addition, inferences will be made about the character traits of Cüneyd Bey, whose personality we have encountered in Ottoman Chronicles and Byzantine histories such as Doukas.

In this way, it will contribute to the enrichment of the studies done so far both about the last period in the political life of Aydinogullari and about the ancestry and personality of Cüneyd Bey and to look at these issues from different perspectives.

Keywords: *Aydinoğulları, İzmiroğlu, Cüneyd Bey, Interregnum Era, Emirates period.*

Giriş

Anadolu Selçuklularının, Köseadağ Savaşı'nda¹Moğollara (1243) mağlup olmasından sonra, Moğolların Anadolu'da tahakkümü başlamış ve Anadolu Selçuklu Devleti dağılma dönemine girmiştir. Bununla başlayan Anadolu'daki otorite boşluğu bazı beyliklerin kuruluşuna zemin hazırlamıştır. XIII. Asrın sonlarından itibaren Moğol-İlhanlı çekişmesi ve İlhanlı idaresinin gevşekliğinden dolayı özellikle uçlarda Germiyan, Menteşe, Aydın, Saruhan, Karesi ve Osmanlı beylikleri, iç ve dış nedenlerden dolayı karışıklığa

¹ İbn Bibi, *El Evamirü'l-Ala'ıye Fi'l-Umuri'l-Ala'ıye (Selçuk Nama) II*, Çev. Necdet Öztürk, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1996, s. 68-73.

sürüklenen Bizans'tan yaptıkları fütuhat üzerine kurulmuş ve genişlemişlerdir².

Aydınoğulları Beyliği de XIII. Asrın sonlarında temelleri atılan bir uç beyliğidir³. Aydınoğulları'nın kurucusu Aydinoğlu Mehmed Bey'dir. Kaynaklarda Germiyanoğulları'nın komutanı(sübaşısı) olarak geçmektedir⁴. İmparator III. Andronikos'un ölümünden (1341) sonraki devirde Gazi Umur Bey idaresinde Aydinoğulları, Türk beyliklerinin en güçlülerinden biri olmuştur. Umur Bey'in zamanı Aydinoğulları için her yönden önemli gelişmelerin görüldüğü parlak bir devre olmuştur⁵. Umur Bey'in ölümünden sonra(1348) yerine büyük kardeşi Hızır Bey geçti. Hızır Bey, Latinler ile yirmi maddelik çok ağır şartları olan bir antlaşma imzalamaya mecbur kaldı (18 Ağustos 1348)⁶. Beylik Birgi, Tire, Güzelhisar (Aydın), Ayasuluk⁷ (Efes), İzmir taraflarına 1310-1425 tarihleri arasında (1390-1403 arası Osmanlı hâkimiyeti hariç) hâkim olmuştur. Yıldırım Bayezid, Aydinoğullarının himayesindeki Alaşehir'i zapt etmiş ve İsa Bey sultanın huzuruna gelerek itaatini bildirmiştir. Kendisine Tire'de oturmak şartıyla bir kısım yerlerin idaresi bırakılmıştır(1390)⁸. Bayezid, Aydın eyaletine hâkim olduğu zaman İzmir'i Kara Subaşı'nın oğlu Cüneyd'e vermişti⁹. Daha sonra Ankara savaşından sonra Timur'un beyliklere kendi topraklarını vermesiyle Aydinoğulları da tekrar bağımsız olmuştur. Bu sırada fetret döneminden faydalanan İzmiroğlu Cüneyd Bey tarih sahnesine çıkarak Aydinoğulları topraklarına hâkim olacaktır.

Bu beyliğin yıkılış sürecinin dikkat çeken en önemli kişisi Cüneyd Bey olmuştur. Özellikle Cüneyd Bey'in soyu ve Aydinoğullarından olup olmadığı hakkında tartışmalar günümüze kadar sürmüştür.

² Mehmet Fuad Köprülü, *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*, Alfa Yay., İstanbul 2015, s.87.

³ Himmet Akın, *Aydın Oğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1968, s.15.

⁴ Ahmet Eflâkî, *Âriflerin Menkabeleri*, C. II., Çev. Tahsin Yazıcı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1986, s.342-343.

⁵ Umur Bey hakkında bakınız; Tuncer Baykara, *Aydinoğlu Gazi Umur Bey*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1990.

⁶ Erdoğan Merçil, "Aydinoğulları", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. IV, İstanbul 1991, s.240.

⁷ Bu şehrin adının farklı yazılışları mevcuttur. Ayasuluğ, Aya Soluk gibi, bakınız: M. Akif Erdoğan, Ayşe Değerli, *16. Yüzyılda Türk İzmir*, Selenge Yay., İstanbul 2021, s. 18.

⁸ Erdoğan Merçil, agm, s.240; Joseph Von Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, Çev: Mümin Çevik, Üçdal Neşriyat, İstanbul 2010, s.240.

⁹ Joseph Von Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.2, Çev: Mümin Çevik, Üçdal Neşriyat, İstanbul 2010, s.98.

Cüneyd Bey'in Soyuna Hakkında

Batı Anadolu ve Osmanlı tarihi açısından bu meselenin açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Akın'ın da ifade ettiği gibi Cüneyd Bey'in mensup olduğu ailenin tanınması ve aydınlatılması meselesi, hem Aydın Oğulları hanedanının ve tarihinin son kısımlarını tayin ve tespit etmek; hem de bu beyliğin Osmanlı tarihi ile olan ilişkilerini açıklamak bakımından önemlidir¹⁰. Cüneyd Bey'in babasının ismi İbrahim'dir. Ancak Ahmed Tevhid eserinde: “İkinci Umur bey, İzmiroğlu namıyla meşhur Kara Sübaşı Hasan Ağazâde Cüneyd ile uğraşmağa mecbur kaldı”¹¹, diyerek Cüneyd Bey'in babası olarak Kara Hasan ismini vermiştir. Babası hakkında, son yapılan çalışmalarla babasının adının İbrahim olduğu kesinlik kazanmıştır¹². Cüneyd Bey hakkında tartışma konusu olan asıl mesele, Aydınoğullarına mensup olan Bahadır İbrahim Bey'in oğlu olup olmadığıdır. Cüneyd Bey'in babası İbrahim ile Aydınoğlu Mehmet'in oğlu Bodemya (Bademiye) Emiri Bahadır İbrahim Bey'in aynı kişi olup olmadığı net olmadığı için bu tartışma konusu olmuştur¹³. Cüneyd Bey'den Osmanlı kaynaklarında İzmiroğlu şeklinde bahsedilmektedir. Onun tarih sahnesine çıkışı Timur'un Anadolu'yu terk etmesiyle başlar¹⁴. Uzunçarşılı, Cüneyd Bey'in babası olduğunu belirttiği İbrahim Bahadır Bey'i, Aydınoğlu Mehmed Bey'in beş oğlundan birisi olarak gösterir¹⁵. Dimitris Kastritsis de Cüneyd'in babası İbrahim'in Aydınoğullarından olabileceğini belirtmiştir¹⁶. Akın da Uzunçarşılı ve Köprülü gibi tarihçilerin de çalışmalarına değinerek, Cüneyd'in bastırıldığı parasına ve Osmanlı kroniklerinin kayıtlarına ilâveten bulduğu vakıf ve tapu vesikalarına dayanarak onun Aydınoğulları hanedanına mensup olduğunu iddia etmektedir¹⁷. Akın, çalışmasında İbrahim ismi üzerinden hareket

¹⁰ Himmet Akın, age, s.68.

¹¹ Ahmed Tevhid, “Aydın Oğulları”, *İzmir Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 3, Yıl: 2016, s.78.

¹² Bu konuda bakınız, H. Akın, *Aydın Oğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1968.

¹³ Kemal Ramazan Haykıran, “Aydınoğulları Beyliği'nin Son Beyi Cüneyd Bey ve Beyliğin Yıkılışından Sonra Aydınoğlu Soyunun Durumu”, *Uluslararası Batı Anadolu Beylikleri Tarih Kültür ve Medeniyeti Sempozyumu I, Aydınoğulları Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2013, s.155-167.

¹⁴ Feridun Emecen, “Cüneyd”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.8, İstanbul 1998, s.122.

¹⁵ İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C.1, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1988, s.76.

¹⁶ Dimitris J. Kastritsis, *The Sons of Bayezid: Empire Building and Representation in the Ottoman Civil War of 1402-13*, Brill, Leiden-Boston 2007, s.49-50.

¹⁷ Himmet Akın, age, s.69 vd.; aynı zamanda Kemal Ramazan Haykıran da çalışmasında aynı fikirdedir. Bu konuda son yıllarda Mustafa Üzel'in kapsamlı bir çalışması vardır. Bakınız; Mustafa Üzel, *İzmiroğlu Cüneyd Bey, Şeyh Bedreddin, Börklüce Mustafa ve Torlak Kemal*, İzmir Yazarlar Kooperatifi Yay., İzmir 2021. Ayrıca bakınız; Hasan Kireç, “Cüneyd Bey ve Aydınoğulları Meselesi”, *Anadolu Nümismatik Bülteni*, Sayı: 26, Yıl: Eylül 2019, s.10-13;

etmektedir. Cüneyd Bey'in babası Fatih İbrahim Bey; Aydınolu Bahadır İbrahim Bey midir? Bu konuda Osmanlı kronikleri, Bizans kaynakları, kitabeler ve madeni paralar(sikkeler) incelendiğinde bu mesele daha net ortaya çıkacaktır.

Konu ile ilgili kaynaklar tek tek incelenirse daha net bir değerlendirme yapılacaktır. Osmanlı tarihinin ilk devirlerine ait ana kaynaklardan olan Anonim Tevârih-i Âl-i Osman eserleri üzerine çalışan F. Giese (1870-1944) Avrupa'daki anonim on üç nüshanın edisyon kritiğini yaparak 1922 yılında yayınlamıştır¹⁸. Bu kaynakta Cüneyd Bey'den İzmiroğlu diye bahsedilmekte ve Aydınolu soyundan olduğuna dair bir bilgi verilmemektedir.

Osmanlı kronikleri içerisinde önemli bir yeri olan diğer kaynak Âşıkpaşazâde Tarihi'dir¹⁹. Âşıkpaşazâde Tarihi'nde Cüneyd Bey'den İzmiroğlu diye bahsedilmektedir. Sadece bir yerde “*bu İzmiroğlu Cüneyd Beğ kim ol dahi nesl-i Aydın'dur*”²⁰ diyerek Aydınolu neslinden geldiğini belirtir; ama babasından hiç bahsetmez. Bunun dışında, adını, hep İzmiroğlu diye belirtir. Mehmed Neşri de eserinde İzmiroğlu diye belirttiği Cüneyd Bey'i, faydalandığı kaynak olan Âşıkpaşazâde Tarihi'ndeki gibi bir kez *Aydın neslindedir*, demiştir²¹.

Bizans kaynakları arasında konumuz açısından en önemlisi Dukas'tır. Dukas, XV. asırda yaşamış (1400-1470) bir Bizans tarihçisidir. Bu yazarın hayatı hakkında bilgi pek azdır²². Dukas bölgede yaşamış biri olarak²³,

İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971, s.152.

¹⁸ Bakınız; Anonim, *Tevârih-i Âl-i Osman*, F. Giese Neşri, Haz. Nihat Azamat, Marmara Üniversitesi Yay., İstanbul 1992.

¹⁹ Abdülkadir Özcan, “Osmanlılarda Tarih Yazımı Türlerin Ortaya Çıkışı ve Bunlardan Faydalanma Yolları”, (Edt. Arif Bilgin, M. Bedizel Aydın), *Osmanlı Tarihçiliğine Yön Veren Konuşmalar*, Kronik Yay., İstanbul 2021, s.51-70; Necdet Öztürk, *İmparatorluk Tarihinin Kalemleri Muhafızları Osmanlı Tarihçileri*, Bilge Kültür Sanat Yay., 3. Baskı, İstanbul 2018, s. 43-44.

²⁰ Derviş Ahmed Âşıkî (Âşıkpaşazâde), *Âşıkpaşazâde Tarihi (Osmanlı Tarihi 1285-1502)*, Haz. Necdet Öztürk, Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul 2013, s.142.

²¹ Mevlânâ Mehmed Neşri, *Cihânmümâ (Osmanlı Tarihi 1288-1485)*, Haz. Necdet Öztürk, Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul 2013, s.245. Aynı şekilde Âşıkpaşazâde'den faydalanan Hadîdî de Cüneyd Beyi Aydınoluğulları'ndan olduğu belirtmektedir. Bakınız: Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1523)*, Çev. Necdet ÖZTÜRK, Marmara Üniversitesi Yay., İstanbul 1991, s.171-172.

²² Dukas, *Bizans Tarihi*, Çev. VI. Mirmiroğlu, İstanbul Fethi Derneği İstanbul Enstitüsü Yay., İstanbul 1956, s.IX.

²³ 1400 yılında doğduğu tahmin edilen yazarın dedesi Efes'te(Selçuk) yaşamıştır. O'nun dedesi, Mihail Dukas âlim ve zamanının tanınmış tabiplerinden biriydi. Mihail Dukas, 12 Haziran 1345 tarihinde İstanbul'u terke mecbur kalmıştır. Efes'e gitmiş ve orada o zaman hüküm süren

olayların yakından şahidi olduğundan önemli bilgiler vermektedir. Diğer kaynaklarda olmayan bilgi ve ayrıntılar onun eserinde bulunmaktadır. Dukas eserinde; “*Türk olan Aydın Bey’in, Omur (II. Umur) adında bir oğlu vardı*”²⁴ demektedir. Burada Dukas, Aydın Bey’in Bey’in ismini vererek Umur Bey’in, onun torunu olduğunu belirtiyor. Ancak Cüneyd Bey’in atasının Aydın Bey’den geldiğini belirtmiyor. Cüneyd Bey’in soyu Aydın Bey’den gelse idi bunu belirtmesi gerekmez miydi? Bölgede yaşayan ve bölgeden bilgi alacak kaynaklara sahip olan yazarın bunu belirtmemesi önemlidir. Yine Dukas; “*Aydın Bey’inin idaresinde bulunan Ionia eyaletinde Karasubaşı adında bir zatın oğlu olup yiğit ve harp işlerinde mahir olan Cüneyd adında birisi vardı. Karasubaşı, Bayezid zamanında, İzmir’in idaresine memur idi ve çok sene orayı idare etmiş olduğundan İzmirliler kendisine umumî vali gibi hürmet ediyorlardı*”²⁵. Burada da Cüneyd Bey’in babasının Karasubaşısı olduğunu belirtiyor; ancak soyunun Aydın Bey’den geldiğini belirtmiyor. Burada Umur’un atası Aydın Bey’i belirten Dukas, Aydınoğlu Mehmed Bey’in oğlu Umur Bey’in kardeşi olan (iddia edildiği gibi ise) İbrahim Bahadır’dan bahsetmemektedir. Adını vermeden Karasubaşısı demektedir. Dukas’ın bu açıklamaları önemlidir; çünkü burada net bir şekilde ayrımı göstermektedir. Aydın Bey soyundan gelmeyen biri İzmir subaşısıdır ve lakabı Kara’dır. Bu Kara adı daha sonra oğlu Cüneyd tarafından oğluna isim olarak da verilecektir. Ayrıca babasından dolayı Cüneyd’e de Kara namı da verilecektir. Dukas, yine eserinde Aydınoğlu hanedanına Cüneyd Bey’in damat olduğunu daha sonra kayınbabasının vefatı üzerine (ya da Cüneyd Bey’in onu öldürmesi üzerine) “*Cüneyd bu şekilde babasından kalmış miras gibi beyliğe sahip olmuştur*”²⁶ diyerek, onun hanedan soyundan olmadığını açıkça belirtmiştir.

Ayrıca iddia edildiği gibi Bahadır İbrahim Bey, Cüneyd Bey’in babası ise Bodemya (Bademli-Ödemiş) ismi kaynaklarda neden geçmemektedir? Aydınoğlu Mehmet Bey beş oğlundan biri olan Bahadır İbrahim Beyi,

Aydınoğlu İsa Bey’in teveccühüne mazhar olmuş ve ömrünün sonuna kadar, bu beyin hizmetinde bulunmuştur. Torun Dukas ise gençliğinde (yani 1421 senesinde, 21 yaşında iken) Yeni Foça’nın Ceneviz valisi Giovanni Aderno’nun kâtipliğinde bulunmuştur. Eserini de hem kendi tecrübelerinden hem de tanıkların anlatımından yararlanarak eserini yazmıştır. Dukas, age, s.IX ve 12.

²⁴ Dukas, age, s.14.

²⁵ Dukas, age, s.49.

²⁶ Dukas, age, s.51.

Bodemya'ya (Bademli, Potamya?²⁷) emir olarak atamıştır²⁸. Burada emir olan İbrahim'in oğlu Cüneyd'e neden Bodemyalı denmemiş onun yerine İzmiroğlu denmiştir? Cüneyd Bey'in İzmir'de doğduğunu Dukas belirtmiş²⁹, çocukluğunun burada geçtiğini yazmıştır; ama hiç Bodemya'dan bahsetmemiştir. Wittek de Cüneyd Bey'den bahsederken İzmir Kalesi'nin eski Osmanlı subaşısının oğlu olduğunu belirtmiştir³⁰. Halil Edhem, Cüneyd Bey'in beyliğini Aydınoğullarından ayırarak, farklı bir başlık halinde incelemiştir. Edhem eserinde; “*İzmiri'in Bey'i olan ümerâ-yı Osmaniyyeden Kara Sübaşının oğlu Cüneyd*” diyerek babasının Bahadır İbrahim olmadığını belirtmektedir³¹. Bu konuda Gibbons, Aydınoğullarının sona erdiğini ve gaspçı olarak nitelediği, İzmir valisi olan Cüneyd Bey'in 1425'te ölünceye kadar beyliğe hâkim olduğunu belirtmiştir³². Ayrıca Bahadır İbrahim Bey konusunda, F. Köprülü, İ. H. Uzunçarşılı ve M. H. Yinanç tespit ettikleri silsilenamelerde, İbrahim Bey'in vefatını 1345 tarihi olarak kabul etmişlerdir³³. Gazi Umur Bey'in vefatından önce toplanan kardeşler arasında olmadığı için onun 1347'den önce vefat ettiği düşünölmektedir. Çünkü Gazi Umur Bey, otuz dokuz yaşında İzmir'de şehit düşmüştür 1348³⁴. Bu konuda Paul Lemerle'nin tespiti önemlidir, eserinde İzmir Liman Kalesi'nin Haçlılarca kuşatıldığında yardıma gelen kardeşler arasında İbrahim Bey'in adı söylenmediği için, 1344'ten önce İbrahim'in öldüğünü bu tarihten sonra isminin olaylarda geçmediğini belirtmektedir³⁵. Ayrıca Birgi'deki Mehmed

²⁷ Bu yerin Bademli(Ödemiş) olmayacağı konusunda çalışmalar da bulunmaktadır. P. Wittek ve P. Lemerle burasının antik yerleşim yeri Potemia olabileceğini belirtmişlerdir. Bu konuda bakınız: Funda Adıtar, “Aydınoğlu İbrahim Bey ve Bodamya Meselesi”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.39, Sayı: 68, Yıl: 2020, s.175-205. Adıtar, bu yerleşimin Urla yakınlarında olması gerektiğini açıklamaktadır.

²⁸ İsmail H. Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2003, s.104; Paul Lemerle, *l'Emirat d'Aydın Byzance et L'Occident: Recherches Sur 'la Geste d'Umur Pacha'*, Paris 1957, s.19 ve 34. Lemerle, burada Bodemya'nın Ödemiş-Alaşehir bölgesinde olduğunu belirtmektedir.

²⁹ Dukas, age, s.105.

³⁰ Paul Wittek, *Menteşe Beyliği*, Çev.: O. Ş. Gökyay, Türk Tarih Kurumu Yay., 2. Baskı, Ankara 1999, s.94. Yazar, Cüneyd Bey'in babasını İzmir Kara subaşı İbrahim olarak belirtmektedir.

³¹ Halil Edhem, “Saruhan Oğulları, Aydın Oğulları, İzmir Oğulları”, *İzmir Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 5, Yıl: 2017, s.178 ve 180.

³² Herbert A. Gibbons, *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*, Çev. Bülent Arı, 21. Yüzyıl Yay., Ankara 1998, s.238.

³³ H. Akın, age, s.74.

³⁴ İsmail H. Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s.109.

³⁵ Paul Lemerle, age, s.35,180 ve 251. Lemerle, Enveri'nin *Düstürnâme'sine*(1465) atıfta bulunarak İbrahim Bahadır hakkında şu tespiti yapar: “*Destan'ın n2439-2440 dizelerinde İbrahim'den bir kez daha söz etmeyerek kardeşler arasında ilk onun öldüğünü bu kaynak doğrulamış olur.*” Paul Lemerle, age, s.218.

Bey türbesine ilk defnedilen oğlu olması, İbrahim Bahadır Beyin, Umur Beyden(1348) önce vefat ettiğini göstermektedir³⁶. Bahadır İbrahim Bey'in 30'lu yaşlarda vefat ettiği anlaşılmaktadır. Ancak Halil Edhem, Cüneyd Bey'in babasının Ayasuluk'a hâkim olduğunu ve Aydınolu ile Menteseoğlu'na esir düştüğünü, oğlu Cüneyd Bey'in onu esir olduğu kaleden kurtardığını belirtir³⁷. Dukas da isim vermeden (babası olup olmadığı net değil), olayı anlatarak bu yerin Marmaris olduğunu buradan Cüneyd Bey'in ailesini kurtardığını belirtmektedir³⁸. Cüneyd Bey'in babası bu olayın gerçekleştiği yıllarda 1404-1405³⁹ yaşıyor ise 90 yaşlarında olmalıdır. Bu durumda Ayasuluk'u yöneten, savaşan, kaleden kaçabilecek durumda sağlıklı bir kişi olması pek mantıklı görünmemektedir. Başka bir ayrıntı ise, Cüneyd Bey'in neredeyse hayatının tamamı Aydınolu ile savaşarak geçmiştir. Bu bağlamda aile arasında varsa bir taht kavgası bunu ne Dukas ne de diğer Osmanlı tarihçileri bahsetmektedir⁴⁰. Cüneyd Bey, saltanatı süresince dört tip gümüş ve iki tip bakır sikke bastırmıştır. Bakır sikkelerinde ismi bulunmaz. Bu sikkelerde baba adı olarak İbrahim geçmektedir⁴¹.

Cüneyd Bey'in darp ettirdiği akçe⁴²;

Ön Yüzü: **Cüneyd bin İbrahim** (Tuğra şeklinde)

Arka Yüzü: Hullide mülkuhu 825 (1421/1422)

³⁶ Betül Sağıt, Gültekin Teoman, "Aydınolu Beyliği Sikkeleri", *Uluslararası Batı Anadolu Beylikleri Tarih Kültür ve Medeniyeti Sempozyumu I, Aydınolu Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2013, s.319.

³⁷ Halil Edhem, agm, s.180; Hammer de aynı fikirdedir, Joseph Von Hammer, age, C.2, s.98.

³⁸ Dukas, age, s.150.

³⁹ İsmail H. Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s.115; Himmet Akın, age., s.79.

⁴⁰ Mustafa Üzel, *İzmiroğlu Cüneyd Bey, Şeyh Bedreddin, Börklüce Mustafa ve Torlak Kemal*, İzmir Yazarlar Kooperatifi Yay., İzmir 2021, s.16.

⁴¹ Betül Sağıt, Gültekin Teoman, agm, s.329.

⁴² Betül Sağıt, Gültekin Teoman, agm, s.328.

Darp edilen parada Bahadır ya da Bahadır İbrahim ismi geçmemektedir. Ancak babası olduğu iddia edilen (Aydınoğlu Mehmed Bey'in üçüncü oğlu olan) İbrahim Bahadır Beyin, iki tip bakır sikkesi bilinmektedir. Sikkelerinde baba adı, darp yeri ve tarih bulunmamaktadır⁴³. İsminden sonra dedesinin adı olarak Aydın yazmaktadır.

Bahadır İbrahim Bey'e ait bakır mangır⁴⁴;

Ön yüzü: **Bahadır Bin Aydın**

Arka yüzü: Halledallahü mülkehu (Allah, mülkünü uzun ömürlü kılsın)

Bu bakır parada dikkati çeken kısım ise Bahadır adının bulunması, İbrahim isminin bulunmamasıdır. Bahadır İbrahim Bey'in mezar taşına bakıldığında; “*Bu, rahmetli, günahları bağışlanmış, Mehmed oğlu Bahadır Bey'in kabridir. Toprağı hoş olsun*” denmektedir⁴⁵. Mezar taşında İbrahim adı kullanılmamıştır. Bunlardan çıkarılan sonuç Bahadır ismini ağırlıklı olarak kullanan Bahadır İbrahim Bey ile karşılaşılmaktadır. Ancak Cüneyd'in babasının Bahadır İbrahim Bey olduğunu iddia eden kaynak ve çalışmaların hiçbirinde Bahadır ismi geçmemektedir. Bahadır ismi Cüneyd Bey'in babası olan Fatih İbrahim Bey ile aynı kişi olmadığını gösteren önemli bir kanıttır. Bir diğer husus ise Cüneyd Bey'in hayatı 1425/1426 yıllarında son bulmaktadır. Sığındığı İpsili kalesinden aman dileyerek çıkar, ancak boynu

⁴³ Gültekin Teoman, “Batı Anadolu Beylik Mangırları”, *Birinci Uluslararası Anadolu Para Tarihi Ve Numismatik Kongresi Antalya 25-28 Şubat 2013 Bildiriler*, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Yay., İstanbul 2014, s.575-588.

⁴⁴ Gültekin Teoman, agm, s. 576.

⁴⁵ Gültekin Teoman, agm, s.577; Hakkı Önkal, *Beylikler Devri Bey Türbeleri*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 2020, s.249.

kesilerek başı II. Murad'a gönderilir⁴⁶. Eğer Cüneyd Bey, Bahadır İbrahim Bey'in oğlu ise 1344'te⁴⁷ ölen Bahadır İbrahim Bey'in en son doğan çocuğu olsa bile Cüneyd Bey 1344 yıllarında doğmuş olması gerekir⁴⁸. 1425/1426 yıllarında Cüneyd Bey'in yaşı en az 81/82 olmaktadır. Birincisi kaynaklarda Cüneyd Bey'in yaşlandığı veya yaşı hakkında bilgi verilmemektedir. İkincisi kuşatma altındaki kaleden denizden ya da karadan çıkıp Karamanoğullarına yardım takip etmeye gitmesi hızlıca geri dönüp kuşatmayı yararak kaleye tekrar girmesi⁴⁹ cengâver, atik ve dinç olmasını gerektirmektedir. Kaynakların bu olayda bahadırlığını, çevikliğini överek bahsettiği Cüneyd Bey'in en az 81/82 (ya da 90'lı) yaşlarında bir insan olarak bunu başarabilmesi çok zor bir ihtimaldir.

Aydınöğullarının Son Beyi ve Beyliğin Siyaseten Sonu

1389-1390 kışında harekete geçen Yıldırım Bayezid, sırasıyla Batı Anadolu beyliklerini, Germiyan, Saruhan, Aydın, Menteşe, Hamid'i ele geçirdi. Bu arada Batı Anadolu'da kalan son Hristiyan kalesi olan Alaşehir'i zapt etti⁵⁰. Ankara (Çubuk) Savaşı'na kadar Aydınöğulları, Osmanlı Devleti'ne tabi olarak kaldı. Bayezid tarafından Aydın sancağına tayin edilen sancakbeyinin oğlu olarak Cüneyd İzmir Beyi idi⁵¹. Ankara (Çubuk) Savaşı'nı Yıldırım Bayezid kaybetti⁵². Timur'un Yıldırım Bayezid'i yenmesi Anadolu

⁴⁶ Halil Edhem agm, s.180; *Anonim Tevârih-i Âl-i Osmân (Kuruluştan 892/1487'ye kadar)*, Haz. Cihan Çimen, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2006, s.71; Dukas, age, s.118.

⁴⁷ Paul Lemerle, age, s.35,180, 218 ve 251. P. Lemerle'nin de tespitlerine göre, İbrahim Bey'in 1344'ten önce ölmesi güçlü bir ihtimaldir.

⁴⁸ Hayatındaki olaylardan (İzmir'e hâkim olması, kardeşini kurtarması, kardeşinin ona saygı göstermesi, ona bağlı hareket etmesi gibi) anlaşıldığına göre büyük oğlu olma ihtimali Cüneyd'in daha yüksektir. Bu durumda Cüneyd Bey, 1330'lu yıllarda doğmuş ise 1425 yılında yaşı en az 90 olmaktadır. Böyle olması durumunda Aydınöğlü Mehmed Bey'in oğlu İbrahim Bey'in Cüneyd beyin babası olma ihtimali çok zayıflamaktadır.

⁴⁹ *Anonim Osmanlı Kroniği (1299-1512)*, Haz. Necdet Öztürk, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 2000, s.75; *Anonim Tevârih-i Âl-i Osmân (Kuruluştan 892/1487'ye kadar)*, s.70-71; Derviş Ahmed Âşıkî (Âşıkpaşazâde), age, s.144; Dukas, age, s.117; Hoca Sadettin Efendi, *Tacü't-Tevarih*, C.II, Haz. İsmet Parmaksızoğlu, Kültür Bakanlığı Yay., Eskişehir 1992, s.149.

⁵⁰ Derviş Ahmed Âşıkî (Âşıkpaşazâde), age, s.89; Feridun Emecen, *İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikleri Dünyası*, Timaş Yay., İstanbul 2012, s.83.

⁵¹ Johann Wilhelm Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, Yeditepe Yay., Çev.: Nilüfer Epçeli, İstanbul 2011, s.313.

⁵² Nizamüddin Şâmî, *Zafername*, Çev. Necati Lugal, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1987, s.307-308; Şerefüddin Ali Yezdi, *Emir Timur (Zafername)*, Çev. D. Ahsen Batur, Selenge Yay., İstanbul 2013, s.393.

Türk tarihi için önemli sonuçlar doğurdu. Anadolu'da siyasi birlik dağıldı⁵³. Bu savaşta Yıldırım'ın yenilmesi ve esir düşmesi üzerine Timur, Bayezid'i demir bir kafes (Tahtirevan) içinde taşıyarak Aydın'a geldi ve Tire'de kışladı. Aydınoğullarının yeniden eski topraklarına sahip olmaları, Timur'un eski beylikleri canlandırması ile mümkün olmuştur⁵⁴. Aydınoğlu Musa Bey'e Aydın toprakları verilmiş, yeni fethedilen İzmir de Aydınoğullarına bırakılmıştır⁵⁵.

Net tarih verilemese de Saruhanoğlu'nun 17 Ağustos 1402'de Manisa'ya gelerek idareyi eline aldığı düşünülürse, Aydınoğullarının da bu tarihlerde Aydın'a hâkim oldukları kabul edilebilir. Buna göre Timur'un 2 Aralık 1402 tarihinde İzmir'e vardığı ve burasını iki hafta içinde fethettiği göz önüne getirilerek Aydınoğlu Mûsâ Bey'le kardeşi II. Umurun 1402 /1403 yılı kışında Timur'u, Tire şehrinde misafir ettikleri anlaşılmaktadır⁵⁶. Bu sıralarda Timur, İzmir'in Liman Kalesi'ni de kısa sürede fetih etmiştir⁵⁷.

Timur'un Anadolu'dan çekilmesinden sonra bazı kaynaklara göre babası⁵⁸, bazı kaynaklara göre kardeşi Ayasuluk'u, Cüneyd Bey de İzmir'i aldı. Böylece Aydınoğulları ile taht savaşı başladı ve Ayasuluk'u Menteşeoğullarının desteğiyle Aydınoğlu II. Umur geri aldı. Ayrıca bu savaşta Umur Bey, Cüneyd Bey'in babasını ya da kardeşini esir aldı⁵⁹. Daha sonra ise Cüneyd Bey akrabalarını esaretten kurtardı, Ayasuluk'u kuşattı ve II. Umur bu durum karşısında kızını vererek anlaşmak zorunda kaldı. Umur bey, Cüneyd'i topraklarının genel valisi ilan ederken, Cüneyd bunun karşılığında yemin ederek Süleyman Çelebi'den ayrılmayı ve ilişkisini tamamen kesmeyi vadetti⁶⁰. Kısa bir süre nedeni tam olarak aydınlatılmayan II. Umur Bey'in vefatıyla birlikte, Cüneyd Bey bu şekilde babasından kalmış miras gibi beyliğe sahip olmuştur⁶¹. Hemen sonrasında Alaşehir, Nif ve Sart'ı

⁵³ Nuri Yavuz, "Ankara Savaşı Sonrası Anadolu Siyasi Coğrafyası'nın Tasviri", Ed. Mustafa Alkan, *1402 Ankara Savaşı Uluslararası Kongresi Bildiri Kitabı*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2014, s.293.

⁵⁴ Anonim, *Tevârih-i Âl-i Osman*, F. Giese Neşri, s.47.

⁵⁵ Nuri Yavuz, agm, s.299.

⁵⁶ H. Akın, age, s.67.

⁵⁷ Şerefüddin Ali Yezdi, age, s.403-404.

⁵⁸ Ahmed Tevhid , agm, s.78.

⁵⁹ Dimitris J. Kastritsis, age, s.50.

⁶⁰ Johann Wilhelm Zinkeisen, age, s.314.

⁶¹ Dukas, age, s.50-51; Halil Edhem, agm, s.180.

ele geçirerek “Anadolu’nun bağımsız beyi” unvanını aldı⁶². Bu tarihten sonra Aydınogulları Beyliği İzmirli Cüneyd Bey’in hâkimiyetine geçti⁶³.

Osmanlı Devletinde fetret devrinin yaşandığı bu dönemde Cüneyd Bey, Süleyman Çelebi’yi destekledi⁶⁴. Beyliğin topraklarına II. Umur’un vefatıyla, tamamen sahip olunca bağımsız hareket etmeye başladı. Sonrasında şehzadelerden İsa Çelebi, İzmir’e gelerek ondan kendisine yardım etmesini istedi. Cüneyd Bey de diğer beyliklerden yardımcı kuvvet olarak onu destekledi⁶⁵. Bunun üzerine Süleyman Çelebi, bu müttefiklerin üzerine yürüdü, diğer beyliklerin ihanetinden korkan Cüneyd Bey taraf değiştirdi. Süleyman Bey savaş olmadan galip olunca İsa Çelebi kaçtı. Süleyman Çelebi, Cüneyd’i de beraberinde Rumeli’ye götürerek, orada Ohri valiliğine tayin etti⁶⁶. Süleyman Çelebi, yedi yıl tahta kaldı, vefatından sonra Musa Çelebi, Edirne’de tahta oturdu⁶⁷. Musa Çelebi ile Mehmed Çelebi arasında taht kavgaları cereyan ettiği sırada, bu fırsattan istifade eden Cüneyd Bey, gizlice Trakya’dan kaçtı ve Çanakkale boğazını geçerek Anadolu’ya gitti; İzmir ile Tire’den asker toplayarak, Ayasuluk’a geldi⁶⁸. Mehmed Çelebi, tahtı elde etmeden Cüneyd Bey, Aydınogulları Beyliğine tekrar hâkim oldu. Kardeşlerini bertaraf eden Mehmed Çelebi, Aydınogulları topraklarını geri almak üzere harekete geçti. İzmir’i kuşattı(1414)⁶⁹, Cüneyd Bey’in annesinin yalvarmaları⁷⁰ neticesinde onu affetti, Beyliğin topraklarını kendi iradesine olarak daha önce Müslüman olan Bulgar Kralının oğlu Şişman oğlu

⁶² Nicolea Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, Çev.: Nilüfer Epçeli, Yeditepe Yay., İstanbul 2000, s.309.

⁶³ Burada ayrı bir başlık ya da beylik olarak (İzmirli Beyliği gibi) konu incelenmeyecektir. Beyliğin tahtını ele geçirdiği için, beyliğin siyasi hayatının devam ettiği kabul edilmiştir.

⁶⁴ Dimitris J. Kastritsis, age, s.109.

⁶⁵ Mevlânâ Mehmed Neşri, age, s.191; Hoca Sadettin Efendi, age, s.23; İ. Hami Danişmend, age, s.154.

⁶⁶ J. H. Mordtmann, “Cüneyd”, *MEB İslam Ansiklopedisi*, C 3, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1977, s.239; Joseph Von Hammer, age, C.2, s.99; İ. Hami Danişmend, age, s.157; Dimitris J. Kastritsis, age, s.151.

⁶⁷ Anonim, *Tevârih-i Âl-i Osman*, F. Giese Neşri, s.53.

⁶⁸ Dukas, age, s.58.

⁶⁹ Mevlânâ Mehmed Neşri, age, s. 212-213; İ. Hami Danişmend, age, s.171; Johann Wilhelm Zinkeisen, age, s.339; Dimitris J. Kastritsis, age, s.183.

⁷⁰ Burada da dikkat çeken husus1344/1345’te vefat eden Bahadır Beyin iddia edildiği gibi Cüneyd Beyin babası olması durumunda, annesinin de çok önceden vefat etmesi gerekirdi. Ancak annesinin hayatta olduğu kaynaklarda belirtilmektedir. Bahadır Beyin 30’lu yaşlarda vefat ettiği, eşinin (iddiaya göre Cüneyd’in annesi) 20’li yaşlarda olduğu dahi düşünülse 1413’te 89/90 yaşlarında olması gerekmektedir. Bu durumda Bahadır beyin eşinin hayatta olma durumu da çok zor ve düşük bir ihtimal olmaktadır. Bu durum da İbrahim Bahadır Beyin, Cüneyd Beyin babası olamayacağını gösteren hususlardan biridir.

Aleksandr'ı vali tayin etti⁷¹. Cüneyd Bey'i de Gelibolu'ya geçirerek, Tuna nehri civarında ve Niğbolu havalisinde kendisine yerler verdi ve bu yerleri muhafaza etmesini kendisine emretti⁷². Bu şekilde 1414'te Aydın-ili de alınarak Osmanlı sancağı haline getirildi⁷³. Beyliğin hâkimiyetini ikinci kez kaybeden Cüneyd Bey, mücadeleden vazgeçmemiş ve Mehmed Çelebi karşısında (Yıldırım Bayezid'in oğlu, kaynaklarda Düzmece olarak geçen) Mustafa Çelebi'yi desteklemeye başlamıştır. Mehmed Çelebi karşısında başarı sağlayamayan ikili Selanik'e sığınmak zorunda kalmıştır. Bizans ile Mehmed Çelebi arasında yapılan anlaşmaya göre Mustafa Çelebi ve Cüneyd Bey, Bizans İmparatorluğu tarafından rehin tutulmuştur⁷⁴. Çelebi Sultan Mehmed'in ölümünden (1421) sonra, Bizans tarafından serbest bırakılan Mustafa Çelebi ve Cüneyd Bey, II. Murad'a karşı harekete geçmiştir. Mustafa Çelebi'nin bu sıralarda Cüneyd Bey veziri olmuştur(1422)⁷⁵. Mustafa Çelebi ve Cüneyd Bey, Rumeli'de önemli kuvvet toplayarak Anadolu'ya geçip Bursa üzerine yürümüştür⁷⁶. II. Murad'ın aldığı tedbirler⁷⁷ karşısında Mustafa Çelebi bertaraf edilmiştir. II. Murad'ın bu tedbirleri arasında denizlerde Cenevizli Giovanni Adorno ile borçlarının affı karşılığında destek alması önemlidir. Foça'da Şap ticareti yapan Cenevizliler ticaretleri karşılığında ödemedikleri borçlarından kurtulurken, onların yardımı II. Murad'ın Mustafa'yı bertaraf etmesinde önemli bir etken olacaktır⁷⁸. Bu olaylar sırasında Cüneyd Bey'in kardeşi Hamza Bey, II. Murad'ın emri altında çalışmaktaydı, Hamza Bey ağabeyi Cüneyd Bey'i ikna ederek Mustafa'yı desteklemekten vazgeçirdi ve II. Murad'ın onu affettiğini belirterek beyliğine tekrar kavuşması sağladı⁷⁹. Bu

⁷¹ Himmet Akın, age., s.80; Salim Koca, *Anadolu Türk Beylikleri Tarihi*, Berikan Yayınevi, Ankara 2013, s.154; Joseph Von Hammer, age, C.2, s.120-122; Nicolea Jorga, age, s.328; Johann Wilhelm Zinkeisen, age, s.340.

⁷² Dukas, age, s.67; İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C.1, s.77; İ. Hami Danişmend, age, s.176; Johann Wilhelm Zinkeisen, age, s.340.

⁷³ Halil İncalcık, *Kuruluş Dönemi Osmanlı Sultanları (1302-1481)*, İSAM Yay., İstanbul 2010, s.125.

⁷⁴ Salim Koca, age, s.154; Halil İncalcık, age, s.127; Nicolea Jorga, age, s.336-337; İ. Hami Danişmend, age, s.181; Johann Wilhelm Zinkeisen, age, s.365.

⁷⁵ Münecimbaşı Ahmed b. Lütfullah, *Camiü'd-Düvel Osmanlı Tarihi (1299-1481)*, Haz. Murat Ağırakça, İnsan Yay., İstanbul 1995, s.188; Derviş Ahmed Âşıkî (Âşıkpaşazâde), age, s.129; İ. Hami Danişmend, age, s.185.

⁷⁶ Anonim, *Tevârih-i Âl-i Osman*, F. Giese Neşri, s.61; Derviş Ahmed Âşıkî (Âşıkpaşazâde), age, s.129; Oruç Beğ, *Oruç Beğ Tarihi (Osmanlı Tarihi 1288-1502)*, Haz. Necdet Öztürk, Çamlıca Yay., İstanbul 2008, s.54.

⁷⁷ Münecimbaşı Ahmed b. Lütfullah, age., s.189.

⁷⁸ Halil İncalcık, age, s.135; Nicolea Jorga, age, s.342.

⁷⁹ Dukas, age, s.103-104; Halil İncalcık, age, s.136; İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C.1, s.77; İ. Hami Danişmend, age, s.186; Johann Wilhelm Zinkeisen, age, s.387.

şekilde Mustafa Çelebi'yi terk eden, Cüneyd Bey de İzmir taraflarına giderek üçüncü defa beyliğin topraklarına hâkim oldu(1422).

Nihayet II. Murad, Cüneyd Bey'in itaatini ve oğlunu bağıllık gereği kendi yanına göndermesini istedi⁸⁰, Cüneyd Bey itaati kabul etmedi. Venediklilerle de II. Murad'a karşı ittifak girişiminde bulunuyordu⁸¹ ve İsfendiyar Bey ile de ittifak kurdu⁸². 1425 senesinde, üzerine sevk olunan orduya yenilen Cüneyd Bey, Sisam adası karşısında İpsili⁸³ (Doğanbey, Seferihisar) kalesine çekildi⁸⁴. Cüneyd Bey kalede kuşatma altındayken Karamanoğlu İbrahim Bey'in yanına gidip yardım istedi; ancak olumlu cevap alamadı⁸⁵. Geri dönüp kaleye girip, tekrar kaleyi savunmaya devam etti. Denizden de kuşatılan ve ümitsiz kalan Cüneyd Bey aman dileyerek, teslim oldu(1425-1426)⁸⁶. Cüneyd Bey ve oğlunun boğazı kesildi⁸⁷. Bununla da yetinmeyen Osmanlı Devleti, Cüneyd Bey'in çocuklarını, torunlarını ve neslinden gelen küçük çocuklarını Gelibolu'da daha önce savaşta esir edilen diğer oğlu Kurt Hasan'ın ve Cüneyd Bey'in kardeşi olan II. Murad'ın emrindeki Hamza'nın başlarını kestirdi⁸⁸. Bu şekilde Cüneyd'in nesli tamamen yok edilerek, Aydınoğulları tarih sahnesinden çekilmiş oldu. Neticede, “*dur durak bilmeden faaliyetlerine devam eden Cüneyd'in ölümü ile birlikte Osmanlı birliğine karşı Anadolu partikularizminin son temsilcisi de yok oldu*⁸⁹.”

Cüneyd Bey'in Kişiliği ve Karakter Özellikleri

Cüneyd Bey'i hakir gören, küçük düşürücü ifadeler yer veren ve hain olarak gösteren bir bakış açısı Osmanlı kroniklerinde hâkimdir. Osmanlı tarihçilerinin, Osmanlı Devleti'ne asi biri olarak gördükleri Cüneyd Bey'in

⁸⁰ Johann Wilhelm Zinkeisen, age, s.472.

⁸¹ Paul Wittek, age, s.102; Halil İncalcık, age, s.138; Nicolea Jorga, age, s.359.

⁸² Nicolea Jorga, age, s.346.

⁸³ Piri Reis bu bölgede Cüneyd Kalesi adında bir kaleden bahsetmekte ve Sisam adasının karşısında burundadır demektedir. Bakınız: Piri Reis, *Kitâb-ı Bahriyye, Denizcilik Kitabı*, C.I, Haz. Yavuz Senemoğlu, Tercüman Yay., 1973, s.176-177. Bu kalenin yeri tam tespit edilememiştir. Ancak Osmanlı Devleti dönemindeki yer adları incelendiğinde İpsili, Seferihisar'a bağlı Doğanbey olarak geçmektedir. Tahir Sezen, *Osmanlı Yer Adları*, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yay., Ankara 2017, s.224.

⁸⁴ Halil Edhem agm, s.180.

⁸⁵ Hasan-ı Rumlu, *Ahsenü't-Tevârih*, Çev. Mürsel Öztürk, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2006, s.190.

⁸⁶ *Anonim Tevârih-i Âl-i Osmân* (Kuruluştan 892/1487'ye kadar), s.70-71; İ. Hami Danişmend, age, s.192; Johann Wilhelm Zinkeisen, age, s.474.

⁸⁷ Mevlânâ Mehmed Neşrî, age., s.246-247; Gelibolulu Mustafa Ali, *Kitâbü't-Tarih-i Künhü'l-Ahbâr*, Haz. Ahmet Uğur vd., Kayseri 1997, s.341.

⁸⁸ Dukas, age, s.118.

⁸⁹ Nicolea Jorga, age, s.347.

gerçek kişiliği hakkında bir çalışma bugüne kadar yapılmamıştır. Bu kısımda onun kişilik özellikleri ortaya koymaya çalışılacaktır.

Osmanlı kronikleri kendi devletleri ile siyasî mücadele içinde bulunan rakip Anadolu Beylikleri beylerini ağır ifadeler ile suçlamışlardır. Diğer beylerin dini durumlarını eleştirirken, haram-helâl bilmez, dinsiz, kindar, münafık gibi İslâm dinine göre çok ağır anlamlar içeren terimleri kullanmaktan kaçınmamışlardır⁹⁰. Şüphesiz bu durum, Osmanlılar ile Anadolu Beylikleri arasındaki siyasî mücadelenin çetinliğini ve bundan kaynaklanan psikolojik öfkenin derinliğini göstermektedir⁹¹. Osmanlı kaynakları Osmanlı'ya karşı bağımsızlık mücadelesi veren Cüneyd Bey'i hain, kıskanç, yoldan çıkmış⁹² gibi ithamlarla küçük düşürücü tasvirler yaparken aynı zamanda farkında olsun ya da olmasın eserin yazarları Cüneyd Bey'in önemli karakter özelliklerini de bize aktarmışlardır. Kaynaklardaki ifadelerin arasından tespit edilen önemli özellikleri aşağıda sıralanmıştır.

Cesareti

Osmanlı kronikleri onun hakkında çelişkili bilgiler ya da doğrusu zamana göre değerlendirmeler yapmaktadırlar. Yeri geldiğinde cesur bir bey, yetenekli ve bahadır bir komutan olarak; yeri geldiğinde korkak, hain olarak vasıflandırmışlardır.

Burada öncelikle bir psikolojik mücadele söz konusudur. Bu psikolojik mücadelede Cüneyd Bey'in oldukça başarılı olduğu ve Osmanlı umum-ı efkârını kızdırdığı kroniklerin kayıtlarından anlaşılmaktadır. Çünkü Cüneyd Bey'in kullanmış olduğu objeler can alıcı türden olup, kendisine taktığı "kurt" lakabı, cesareti ve bağımsızlığı; Osmanlılara söyledikleri "tavşan" lakabı ise korkaklığı temsil etmektedir⁹³. Diğer bir husus da, Cüneyd Bey'in oğluna Kurt Hasan ismini takması bu söylemin uzun müddet önceden varlığının delilidir⁹⁴. Kaynaklara göre İzmir ve çevresinde Osmanlı'yı küçümseyen kendilerini öven, Osmanlılarla dalga geçen bir türkü, deyiş de vardır. Osmanlı'yı "tavşan", İzmiroğlu'nu "kurt" olarak niteleyen türkü, deyiş şu şekildedir⁹⁵;

"Ulaşur tagdağı kurda

⁹⁰ Gelibolulu Mustafa Ali eserinde Cüneyd Beyi köpeğe (seg) benzeterek aşağılamaktadır. Gelibolulu Mustafa Ali, *Kitâbü't-Tarih-i Künhü'l-Ahbâr*, Haz. Ahmet Uğur vd., Kayseri 1997, s.340; Derviş Ahmed Âşıkî (Âşıkpaşazâde), age, s.142.

⁹¹ Hasan Basri Karadeniz, *Osmanlılar İle Anadolu Beylikleri Arasında Psikolojik Mücadele*, Yeditepe Yay., İstanbul 2011, s.83.

⁹² Hadîdî, age, s.171-172; Mevlânâ Mehmed Neşri, age, s.246.

⁹³ Anonim *Osmanlı Kroniği (1299-1512)*, Haz. Necdet Öztürk, s.76.

⁹⁴ H. B. Karadeniz, age., s.159.

⁹⁵ Anonim, *Tevârih-i Âl-i Osman*, F. Giese Neşri, s.70.

Tavşan neler ider kurda.”

Burada “Kara” namından bahsetmek gerekmektedir. Kendine ve oğluna Kara namı verilen Cüneyd Bey’in, Tahtacıların da cesur anlamında kullandıkları “Kara” namını adının başına koymuş olması Tahtacılardan olma ihtimalini bazı araştırmacılara düşündürmektedir⁹⁶. Bilindiği gibi eski Türkler idarecilerine durup-dururken “Kara” unvanını vermemişlerdir. “Kara” büyük, kudretli ve asil manalarını ifade etmekteydi⁹⁷.

Ayrıca Bastırdığı gümüş sikkelerde; “*Akibet-i Hayrbad*” (sonu hayırlı olsun) ibaresi bulunmaktadır⁹⁸. Üstün Ereğ’in de belirttiği gibi Cüneyd Bey asla Osmanlı hâkimiyeti altına girmek istemiyor, ülkesinin yok olması ile kendi akibetinin de ne olacağını merak ediyordu; “*akibetinin hayırlı olması gibi dinsel bir temennide bulunuyor ve mangırların üzerine de yazılmasına da izin veriyordu. Bu tip bir temenninin sikkeler üzerinde yer alması nümismatik tarihinde az rastlanan bir durumdur*”⁹⁹. Ayrıca diğer tipteki bakır sikkelerinde yer alan kudret ve güç sembolü olarak “aslan figürleri” bulunmaktadır¹⁰⁰.

Kuşatma altındaki İpsili kalesinden, kuşatmayı yarararak çıkması ve tekrar kaleye girmesi birçok kaynakta anlatılmaktadır¹⁰¹. Bu durum onun cesaretinin göstergesidir. Bu hareketi için Anonim Osmanlı Kroniği (1299-1512)’nde; “*Gâyet bahâdır ve cigerdâr kimesne idi*”¹⁰² tasviri dikkat çekmektedir. Bu cesur kişiliğini kabul etmek istemeyen Osmanlı tarihçisi Âşıkpaşazâde Cüneyd Bey’i küçük düşürmek için İpsili Kalesine çekilmesine şu iddiada bulunur; “*Cüneyd cünüb imiş. Yunmağa hisarına kaçdı, gitdi.*”¹⁰³

⁹⁶ M. Üzel, age., s.125. Üzel, Cüneyd’in Şeyh Bedreddin ve Börklüce Mustafa ile bağlantıları olduğuna dikkat çekerek, koordineli hareket ettiklerini ve bazı tezler öne sürerek Cüneyd’in “Baba/dede” olma ihtimali olduğunu belirtir. Bakınız age., s.120-125.

⁹⁷ Saadetin Yağmur Gömeç, “Kara Unvanı ve Kara Hanlıların Menşei Üzerine”, *History Studies International Journal of History*, Cilt: 2, Sayı:2, 2010, s.30.

⁹⁸ Cümle sonundaki “bad” kelimesinin “olsun” anlamında Beylikler döneminde kullanım örneklerine rastlanmaktadır. Beyşehir’deki Eşrefoğlu Camii’nin (1296-1299) müezzin mahfilinin ön yüzündeki kitabede “saadet olsun” ve “mübarek olsun” şeklinde defalarca kullanılmıştır. İsmail Efe, *Eşrefoğlu Camii ve Külliyesi*, 4. Baskı, Dokuz Yayınları, Konya 2014, s.85-86.

⁹⁹ Üstün Ereğ, “Aydınöğlü Cüneyd Bey’in Neşredilmemiş 825 Tarihli Gümüş ve Bakır Parası Hakkında Bir İnceleme”, <http://www.izmirnumismatik.org/index-tr.html>, erişim tarihi: 23.03.2022.

¹⁰⁰ Betül Sağıt, Gültekin Teoman, agm, s.329.

¹⁰¹ Hoca Sadettin Efendi, age, s.149.

¹⁰² *Anonim Osmanlı Kroniği (1299-1512)*, Haz. Necdet Öztürk, s.75.

¹⁰³ Derviş Ahmed Aşıkî (Âşıkpaşazâde), age, s.144.

Cüneyd Bey'in darğ ettirdiği gümüş sikke;

Ön Yüzü: Aslan figürü

Arka Yüzü: Akibet-i hayr¹⁰⁴

Stratejik Hamlelere Önem Vermesi

İzmiroğlu Cüneyd Bey, ilk siyaset sahnesine çıktığında kısa sürede Aydınoğlu Musa'yı bertaraf etmiştir¹⁰⁵. Bunu gerçekleştirirken Bizans kaynağı ve bölgede yaşayan Dukas çok az askerle bunu başardığını belirtmektedir. Aynı zamanda Osmanlı şehzadelerinden Süleyman Çelebi'ye¹⁰⁶ bağlılığını bildirerek onun adına buraları yönettiğini bildirmiş, ondan yardım almıştır¹⁰⁷. Bu olay sırasında ayrıntıya girildiğinde, Cüneyd Bey 500 kadar askerle harekete geçmiş, ilerleyen zamanda da II. Umur'u Ayasuluk'ta kuşatmış, barışa zorlamış, kızını alarak damat olmuş ve kısa sürede II. Umur nedeni net olmayan bir şekilde vefat etmiştir(1405). Bu şekilde beyliğe Cüneyd Bey hâkim olmuştur¹⁰⁸. Beyliğinde hâkimiyetini güçlendirinceye kadar Osmanlı Devleti'ne bağlı kalmıştır. Bu politika ve uygulamaları onun stratejik bir şekilde hareket ettiğini, adım adım hedefine ilerlediğini göstermektedir.

Daha sonra ise Süleyman Çelebi'den bağımsız hareket etmeye başlamıştır. İsa Çelebi'nin yardım istemesi üzerine onu desteklemiştir. Süleyman Çelebi de ordu hazırlayarak Ayasuluk'a hareket etmiştir. Bunun üzerine Cüneyd Bey, Karamanoğlu ve Germiyanolu ile irtibat kurarak onlardan önemli miktarda askeri destek almıştır. Dukas eserinde bu kuvvetlerin sayısı olarak;

¹⁰⁴ Betül Sağıt, Gültekin Teoman, agm, s.331.

¹⁰⁵ Feridun Emecen, agm, s.122.

¹⁰⁶ Saltanat kavgası yaşanan Osmanlı Devleti'nde Süleyman Çelebi en büyük Osmanlı Şehzadesiydi ve Amasya, Tokat, Sivas bölgeleri hariç Anadolu ve Rumeli'ye hâkimdi.

¹⁰⁷ Dukas, age, s.49.

¹⁰⁸ Dukas, age, s.50.

“*Bunlardan Karaman Bey’i otuz bin, Germiyan Bey’i on bin, Cüneyd dahi beş bin asker temin ederek, Efes’te karargâh kurdular*¹⁰⁹” bilgisini vermektedir. Burada diplomatik ve siyasî özellikleri ön plan çıkan Cüneyd Bey’in Osmanlı Devleti’ne karşı müttefikler kazandığı görülmektedir. Burada savaşa yakın bir zamanda çeşitli dedikodular yayılınca Cüneyd Bey müttefiklerinin kendisini bir oyunla yakalayıp Süleyman Çelebi’ye teslim edecekleri haberini almıştır¹¹⁰. Bu durum karşısında önemli, kritik ve stratejik bir karar vermesi gerekmiştir.

Burada hepsine karşı savaşmaya kalkışmanın kendi sonunu getireceğini gören Cüneyd Bey’in durumu lehine çevirmek için Süleyman Çelebi tarafına geçme kararı aldığı görülmektedir. Bu yönüyle bakıldığında tuzağa düşmek üzere olan Cüneyd Bey’in, mümkün olabilecek en akıllıca hamleyle hareket ettiği görülmektedir. Düşmanlarını deli eden ve onu yenilmez kılan da bu cesur ve zeki adımları olsa gerektir¹¹¹. II. Murad’ın gönderdiği ordulara yenilen Cüneyd Bey 1425 yılında İpsili (Doğaney) kalesine çekilmiştir. Dukas eserinde; “*İpsili denilen bir köye geldi. Bu yeri evvelce iyice tahkim etmiş, her nevi erzak ve askerle doldurmuş idi*¹¹².” Burada tedbir amaçlı önceden İpsili kalesini hazırlatıldığını, gelecekteki riskli durumlara karşı stratejik davranan Cüneyd’in önceden gereken tedbirleri aldığı görülmektedir.

Özgüveni

Cüneyd Bey, rakibini küçük göstermeye çalışan, kendine özgüveni yüksek biridir. Zamanın Anadolu’daki en büyük devletleri olan Bizans ve Osmanlı Devletlerine ve yöneticilerine karşı tuttuğu tavırlar da bunu göstermektedir. Birkaç kez Osmanlı’ya başkaldırmış, savaşmıştır. Osmanlıyı tavşana benzeten Cüneyd Bey kendini kurda benzetmektedir¹¹³. Gücün, kuvvetin ve zenginliğin sembolü olan aslan, kartal gibi motifler sikkelerde tarih boyunca görülmüştür¹¹⁴. O’nun bastırıldığı sikkelerde de bulunan Aslan motifi cesaretinin ve gücünün sembolü olmalıdır. Kahramanlığa, cesarete önem veren Cüneyd Bey oğluna da Kurt ismini vermiştir. Çevresinde gözü

¹⁰⁹ Dukas, age, s.51.

¹¹⁰ Dukas, age, s.51-52.

¹¹¹ Mustafa Üzel, age, s.20.

¹¹² Dukas, age, s.116.

¹¹³ Anonim, *Tevârih-i Âl-i Osman*, F. Giese Neşri, s.70.

¹¹⁴ Mustafa Kalkan, “Ortaçağ Anadolu Devletlerine-Beyliklerine Ait Yeni Bulunan Numizmatik Materyaller”, *Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 1 Bahar, Yıl: 2020, s.120-121; “*Türk kültüründe aslan motifi güç, kuvvet, ihtişam, yiğitlik, cesaret, asalet ve hâkimiyet anlamında simgesel bir motif olarak sıkça kullanılmıştır.*” Bakınız: Şükrü Öztürk, “Türk Kültüründe Aslan”, *Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, Nisan 2019, s.18-40.

karalığından ve cesaretinden dolayı “Kara” lakabıyla tanınmaktaydı. Mehmed Çelebi’nin kardeşi Musa Çelebi’yi bertaraf edip devlette kontrolü sağladığında, Cüneyd Bey’in kuvvetlenmiş olduğunu ve kabına sığmadığını gördü. Bu nedenle harekete geçerek, Bergama’ya geldi ve Cüneyd Bey’e şu haberi gönderdi; “*Malik olduğun yerleri terk ve teslim et.*”¹¹⁵ Cüneyd ise hiç bir cevap vermeyerek, kaleleri tahkim etmiş, vaziyetin inkişafını bekleyerek, yerinde oturmuştu. Bunun üzerine Mehmed Çelebi de İzmir’i kuşatmıştır. Çelebi Mehmed’e karşı bu tutum ve davranışı cesareti kadar Cüneyd Bey’in kendine duyduğu özgüveni göstermektedir.

Yıldırım’ın oğlu olan Mustafa (Düzmece Mustafa¹¹⁶) isyanında Bizans İmparatorunun desteklerini alıp Edirne’de duruma hâkim olduktan sonra Bizans komutanına verdiği cevap ve konuşma da kendisine olan güvenin göstergesidir. Bizans tarafından II. Murad’a karşı rehin tutulan, Mustafa Çelebi serbest bırakılarak, yanına Dimitrios komutasında destek kuvveti verilmiştir. Bizans kaynağı Dukas’ın verdiği bilgiye göre daha önce bunların imparatorun sözlerinden dışarı çıkmayacağına, aralarında baba ile oğul gibi daimî tâbi-metbu muamelesi olacağına, Mustafa’nın oğlunu, rehin olarak, imparatora bırakmasına, Gelibolu yarımadası ile Karadeniz sahilinde Ulah hudutlarına kadar yerleri, Erisos ve Aynoroz’a kadar Tesalya eyaletini ve verilmesi kolay olmayan birçok yerleri imparatora vereceğine dair anlaşma yapılmıştır¹¹⁷. Ancak Mustafa Çelebi, Gelibolu ve Edirne’yi ele geçirip Rumeli topraklarına hâkim olunca verdiği sözde durmamıştır. Burada Cüneyd Bey’in, Bizans komutanı Dimitrios’a karşı konuşması, O’nun özgüvenini yansıtmaktadır:

“Yoksa bizden şehirler ve kaleler almak mümkün değildir. Seni sağ olarak İstanbul’a göndermekliğimiz senin için kâfi lütûf olacaktır. Eğer Limnos adasında bize karşı yapılan fena muameleleri ve Pammakaristos Manastırı (Fethiye Camii) keşişleri tarafından bana yapılan hakaretleri hatırımıza getirecek olursak, kurt hikâyesinin dediği gibi, başını kurtardığına şükredersin. Binaenaleyh küreklerini kaldır ve şarktan esen gayet tatlı rüzgârdan istifade ederek, İstanbul’a git. İmparatorları tarafımızdan selâmla ve Cenab-ı Hakk’ın bize memleketimizi geri verdiğini kendilerine anlat; bizimle sulh ve müsalemette bulunmalarını ve bizim de kendileri ile sulh

¹¹⁵ Dukas, age, s.63.

¹¹⁶ Kaynaklarda Yıldırım’ın oğlu olduğu anlaşılan Şehzade Mustafa Çelebi ile ilgili Osmanlı tarihçileri tarafından genel kabul gördüğü için ve tarihte Düzmece Mustafa olayı olarak geçtiği için, çalışmada Düzmece ismi kullanılmıştır.

¹¹⁷ Dukas, age, s.85.

halinde bulunmamızı temenni edelim. Binaenaleyh Gelibolu 'yu istemekten vaz geç¹¹⁸."

Ailesine Bağlılığı

Hangi şartlar altında olursa olsun ailesine düşkün bir kişiliktir. Ailesine düşkünlüğü ilk önce Marmaris'te bir kalede hapsedildiklerinde onları kurtarmasında görülmektedir¹¹⁹. Wittek'in belirttiğine göre, Efes kuşatıldığında babası Kara Subaşı İbrahim Bey'in buranın komutanıydı. Şehri müdafaa ederken esir düşmüş ve Marmaris'te kaleye hapsedilmişti¹²⁰. Onu ve ailesini zor şartlara rağmen kurtarmıştır. Kişisel ikbal peşinde olmamış bu yönde Bayezid Paşa'nın akrabalık teklifini reddetmiştir. Bu olayı Dukas ayrıntılı bir şekilde anlatır. Osmanlı veziri Bayezid Paşa, Cüneyd Bey Mehmed Çelebi'ye karşı geldiği sıralarda, O'nun kızını istemiş, akrabalık tesis etmeyi düşünmüştür. Cüneyd Bey'e yazdığı mektupta; "*İonia'nın hâkimi olmak istersen ve bizim taraftan rahatsız olmamağı arzu edersen, kızını meşru bir surette, bana zevce olarak ver ve senin damadın olayım; sen de benim kayın pederim olursun. O zaman beyliğinde gâilesiz olarak hüküm sürersin¹²¹,*" diyerek cazip bir teklifte bulunmasına rağmen kişisel menfaatini düşünmeden bunu reddetmiştir. Osmanlı Devleti'ne karşı mücadeleyi göze almıştır.

Yine Cüneyd Bey buna benzer şekilde II. Murad'ın aile bireylerinden birini rehin istemesine savaşı göze alarak karşı çıkmış bir insandır¹²². Her şeyin ötesinde bir baba olarak böyle bir teklifi kabul etmemiş olması, O'nun, bu uğurda II. Murad'a meydan okuması ailesine düşkünlüğünü ve koruyuculuğunu göstermektedir. Dünya tarihinde birçok hakan, hükümdar müttefikliklerinin garantisi olarak rehine bırakma yolunu tercih etmelerine karşın çok azı buna yakınlarını alet etmemiştir ve bunlardan biri de Cüneyd Beydir¹²³.

Kurnazlığı

İzmiroğlu Cüneyd Bey, II. Umur Bey'e damat olarak kızıyla evlenip, akrabalık tesis etmiş bu şekilde Aydınogulları üzerinde hâkim olma yolunu izlemiştir¹²⁴. Damat olduktan kısa bir süre sonra II. Umur vefat etmiş ya da Cüneyd Bey tarafından zehirlenerek öldürülmüştür. Bu şekilde kurnazca bir

¹¹⁸ Dukas, age, s.92.

¹¹⁹ Dukas, age, s.50.

¹²⁰ Paul Wittek, age, s.95.

¹²¹ Dukas, age, s.63.

¹²² İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s.117.

¹²³ Mustafa Üzel, age, s.154.

¹²⁴ Halil Edhem, agm, s.180.

yöntemle Aydınöğlularının tahtına Cüneyd Bey hâkim olmuştur(1405)¹²⁵. Bundan başka Süleyman Çelebi tarafından affedilip Ohri valiliğine tayin edildiğinde, Musa Çelebi'nin Süleyman Çelebi'yi bertaraf ettiği sırada, hızlı hareket ederek, bu otorite boşluğundan faydalanmış ve Ayasuluk'u kuşatıp, beyi öldürüp tekrar beyliğine hâkim olmuştur¹²⁶. Buna benzer durumlarda kurnazca hareket ederek zor durumlardan kurtulmayı becermiş ve en zor anlarında kendisine olumlu şekilde yansiyacak adımlar atmaya başlamıştır.

Bunu Düzmece Mustafa olayında da görmek mümkündür. Düzmece Mustafa, Rumeli'nde hâkimiyeti sağladıktan sonra eğlenceye düşmüş, tahtının ve devletin geleceğini düşünmemiştir. II. Murad, O'na karşı hazırlık içindeyken bunu umursamamıştır. Cüneyd Bey bu durumu görerek Düzmece Mustafa'yı uyarmış, harekete geçmesini sağlamıştır; ama O'na olan güveni kalmamıştır. Yöneticilik vasfı göremediği Düzmece Mustafa'dan da kurtulmanın yollarını planlamış, O'nu Anadolu'ya geçirip daha sonra da II. Murad ile anlaşarak İzmir'e dönüp beyliğine tekrar sahip olmayı başarmıştır. Bizans tarihçisi Dukas bu olaydaki Cüneyd'in planlı ve kurnaz biri olmasını şu şekilde aktarmıştır:

“Cüneyd, Mustafa'yı şark vilâyetlerine sahip etmek için çalışmıyordu. Zeki ve hilekâr olduğu gibi, Mustafa'nın budalalığını, sarhoşluğunu ve fuşiyatla meşgul olduğunu ve harp işlerinde nasipsizliğini görerek, bunun pek çabuk mahv ve perişan olacağını daha evvel kestirdiğinden kaçmak istiyordu”¹²⁷.

Yöneticiliği

Yakın silah arkadaşları tarafından sevilen, askerleri tarafından tutulan, yöneticiliğine güvenilen biri olduğu kaynaklara yansımıştır. Her seferinde İzmir'e geldiğinde halkın coşku ve sevinçle karşılaması, orduları ve beyliğini yönetme kabiliyeti bunları göstermektedir. Osmanlı şehzadesi İsa Çelebi taht mücadelesinde gelip ondan yardım istemiştir. Yıldırım Bayezid'in oğlu (Düzmece) Mustafa Edirne'yi ele geçirip tahta oturunca Cüneyd Bey'i veziri yapması¹²⁸ onun yönetici olarak önemli özelliklere sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca Düzmece Mustafa isyanında II. Murad'a karşı Ulubat (Bursa) yakınlarında kurdukları kampta, II. Murad'ın veziri Hacı İvaz Paşa Cüneyd Bey'e yazdığı mektubunda onun yöneticilik ve diğer özelliklerini

¹²⁵ Himmet Akın, age, s.79.

¹²⁶ İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, s.116-117; Dukas, age, s.58.

¹²⁷ Dukas, age, s.101.

¹²⁸ Hoca Sadettin Efendi, age, s.127.

övmüş, Mustafa'yı desteklemesinden vazgeçirmeye çalışmıştır. Hacı İvaz Paşa mektubunda Cüneyd Bey'e, şunları ifade etmiştir:

“Şimdiye kadar üstün bir kişi olduğun herkesçe teslim edilmekteydi. Hele kılıcının kuvveti, güzel davranışların sana büyük bir şöhret kazandırmıştı. Soylu bir ailenin çocuğu olarak ileri gelen beylerden biri sayılırken soyu soppu bilinmeyen bir kimseye baş eğmen, onun vezirliğini alacak kadar düşmen, senin gibi yüce şanlı bir kimse için utanç verici bir olaydır¹²⁹.”

Komutanlığı ve Askerî Yönden Başarıları

Osmanlı Devleti'nin fetret devrinde taht mücadeleleri sırasında İsa Çelebi'nin gidip destek istediği ve aldığı Cüneyd Bey, taht mücadelesine girişen şehzadeye ümit verecek ve güven verecek bir karakterde insandır. Aynı zamanda askeri olarak müttefik olabilecek bir sayıda askere sahip olduğu, diğer beyliklerden destek alabilecek bir nama ve müttefik gücüne de sahip olan bir yöneticidir.

II. Umur ve Mentешеoğullarından İlyas Bey işbirliği ile onlar tarafından kuşatılan Ayasuluk'taki kardeşi ya da babası ailesiyle esir edilmesi sonrasında Marmaris'te deniz kenarındaki bir kaleye hapsedilmiştir¹³⁰. Cüneyd Bey bu kaleden onları kurtarmıştır. Cüneyd Bey'in burada ailesini hapisten kurtarması da önemli bir olaydır. Onun kahramanlığı, cesareti kadar, askeri yönden çeşitli özelliklere sahip olduğunu da göstermektedir. Bu şekilde askeri bir operasyonla bir kaleden ailesini kolayca kurtarabilmektedir.

Yine, II. Murad'a karşı Düzmece Mustafa olayında Gelibolu kalesini ele geçirmeleri sırasında Bizans tarihçisi Dukas onun askeri yeteneklerini belirtirken ondan övgüyle bahsetmiştir: *“Cüneyd hem cesur, hem de harp fenninde maharet sahibi idi. O zamanki Türklerin hiç birisi bunun kadar cesur ve mahir değildi. Bunun üzerine şehrin askerleri istemeyerek, sırtlarını çevirip kaçtılar.¹³¹”* Yine Rumeli'ye Mustafa'ya karşı II. Murad tarafından gönderilen vezir Bayezid Paşa'ya karşı Edirne yakınlarındaki Sazlıdere'deki savaşın komutasını Düzmece Mustafa Çelebi, Cüneyd Bey'e bırakmıştır. Dukas bunu eserinde belirtirken onun askeri özelliklerini ve komutanlıktaki üstün özelliklerini şu şekilde yazar: *“Mustafa harbin idaresini Cüneyd'e bıraktı, zira bu zat bütün diğer kumandanlardan daha cesurdu ve harp fennini hepsinden iyi biliyordu.¹³²”*

¹²⁹ Hoca Sadettin Efendi, age, s.132.

¹³⁰ Himmət Akın, age, s.79; Uzunçarşılı, Cüneyd'in kardeşinin kaleye hapsedildiğini belirtmektedir, İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C.1, s.77.

¹³¹ Dukas, age, s.85.

¹³² Dukas, age, s.90.

Cüneyd Bey'in, kısa sürede birkaç kez hem de binlerce kişiye ulaşan bir orduyu İzmir ve çevresinde topladığını kaynaklardan öğrenmekteyiz. Bunun en net örneği Ulubat'tan Düzmece Mustafa'yı kaderine terk ederek İzmir'e gelip tekrar kısa sürede beyliğine hâkim olduğunda yaşananlardır. Yetmiş kişi ile Ulubat'tan ayrılan Cüneyd Bey bütün gece, sabaha kadar, dağlar aşarak ve ovalar geçerek, Akhisar (Tiatira)'a varmıştır. O gece yetmiş askeriyle iki günlük yol kat etmiştir. İzmir'e gelince sevgiyle karşılanmış, hemen Aydınolu (II. Umur'un oğlu) Mustafa'ya verilen beyliğini geri almak için hazırlıklara başlamıştır. İzmir çevresinden birkaç günde iki bin kişi kadar asker toplamıştır. Ormanlardan ağaçlar kestirerek, mızraklar yaptırmış ve bir hafta içinde alelacele uçları fena dövülmüş ve türlü büyüklükte olan pirinçli mızraklar yaptırarak ve iki binden fazla ok atıcı, baltacı ve silahşor hazırlamıştır. Aydınolu Mustafa, Cüneyd'in geldiğini haber alınca, bir sürü asker toplayarak Ayasuluk'tan İzmir'e doğru hareket etmiş ve iki ordu Mesaulion¹³³ adlı yerde karşılaşmıştır. Yapılan savaşta Cüneyd savaşı kazanarak, Aydınolu Mustafa'yı savaş sırasında kendisi öldürmüştür. Böylece ikinci defa Aydınolu tahtına oturmuştur¹³⁴. Birkaç haftada binlerce kişilik ordu, savaş malzemesi hazırlaması ve hazırlatıp koordine etmesi, bu düzensiz yeni birlikleri eğitip, Aydınolu Mustafa'yı yenmesi Cüneyd Bey'in hem sevilen hem güvenilen bir lider hem de askeri yönden yetenekleri üstün bir komutan olduğunu göstermektedir.

Ayrıca İpsili Kalesinde abluka altında iken ya denizden ya da karadan bu kuşatmayı geçerek Karamanoğlu'ndan yardım talep etmeye gitmiştir. Osmanlı tarihçisi Hoca Sadettin, bunun karadan olduğunu belirterek onun kuşatmayı yaran askeri başarısını şu şekilde övmüştür; "... *şimşek misali kuşatanların saflarını yarararak, Karamanili'ne doğru at salıp yel gibi uçup gitti.*"¹³⁵ Safevi devri Türk tarihçisi Hasan-ı Rumlu da karadan yardım talep etmeye gittiğini belirterek, İzmiroğlu Cüneyd Bey'in askeri yeteneğini ve cesaretini şu şekilde ifade etmiştir: "*Osmanlılar onu takip ettiler, fakat tozuna yetişemediler.*"¹³⁶ İstedığı yardımı alamasa da Cüneyd Bey, dönüşte Karamanoğlu'nun verdiği destek olan 500 süvari ile kuşatma altındaki kaleye (50 bin kişi olduğu rivayet edilen) orduyu yarararak kaleye girmeyi başarmıştır. Bütün bu örnekler, Cüneyd Bey'in komutanlık, harp teknikleri ve askerî yönden önemli yeteneklere sahip olduğunu göstermektedir.

¹³³ Selçuk'tan İzmir'e doğru, 6 km. uzaklıktaki bir ova.

¹³⁴ Dukas, age, s.105-106.

¹³⁵ Hoca Sadettin Efendi, age., s.149.

¹³⁶ Hasan-ı Rumlu, age, s.190.

Mücadeleciliği ve Kararlılığı

Israrla ve yılmaz bir şekilde hedefinden hiç vazgeçmeyen bunun için ölümü göze alan bir karakterdedir, Cüneyt Bey. En zor şartlarda bile pes etmemiş zekâsıyla o cendereden çıkış yolu bulup mücadele ederek hedefine ulaşmaya çalışmıştır. Birkaç kez yenilmesine ve müşkül duruma düşmesine rağmen İzmir’i ve Aydınogulları saltanatını tekrar ele geçirmek için her yolu denemiştir. Bunun için Osmanlı Devleti ile hayatı boyunca mücadele içerisinde olmuştur. Öldüğü ana kadar da mücadeleden vazgeçmemiştir. Şüphesiz, Cüneyd Bey kendi açısından haklıdır; çünkü Cüneyd Bey’e göre, kendisi, Osmanlıların zayıf olduğu zamanda yani fetret döneminde onlara yardım etmesine rağmen, önce Süleyman Çelebi tarafından Rumeli’de Ohri sancağına, daha sonra da Çelebi Mehmed tarafından Niğbolu sancağına sürgün edilmiştir¹³⁷.

Düzmece Mustafa olayında Ulubat yakınlarında II. Murad’ın emrindeki kardeşi Hamza Bey’le nehir kenarında buluştuklarında Cüneyd Bey’e kardeşinin söyledikleri mücadelecisi, cesur bir insan olduğunu Osmanlılar tarafından da kabul edildiğini göstermektedir. Dukas, bu konuşmada Hamza Bey’in abisine söylediği cümleleri şu şekilde aktarmıştır; “*Memleketin ileri gelenleri, senin ruhunun büyüklüğünü, cesaretini, muharebelerdeki cür’et ve şiddetini ve aslan yürekliliğini bilirler.*”¹³⁸

Merhameti:

Cüneyd Bey, onu eleştiren, küçük gören Osmanlı kaynaklarında bile merhametli biri olarak tasvir edilmiştir. Mehmed Neşri, İsa Çelebi’nin taht mücadelesinde, Çelebi Mehmed’e karşı Cüneyd Bey’den yardım istemesini ve ona sızlanmasını anlatırken, Cüneyd Bey’in ona acıdığını, merhamet ettiğini şu şekilde nakletmiştir: “*İzmiroğlu’nun ciğeri pâre pâre olup terahhum etti.*”¹³⁹

Bir olay var ki onun merhametini ortaya koyan güzel bir örnektir. Bayezid Paşa’nın idamı ile birlikte onun kardeşi Hamza’nın da idamı gerçekleşirken, Cüneyd bey onu affeder. Bu durumu Dukas eserinde şu şekilde verir:

“*Cüneyd, bunun gençliğini görerek affetti ve dedi ki: ‘Bunu bırakınız. Kardeşi gibi insaniyetsiz ve merhametsiz değildir; bunun elinden fenalık gelmez. Bu benim azatlı kullarımdan olsun.’ Zavallı Cüneyd bu emirleri verirken, kendisini mezara götürecek adama hayat verdiğini bilmiyordu ve*

¹³⁷ H. B. Karadeniz, age, s.117.

¹³⁸ Dukas, age, s.103.

¹³⁹ Mevlânâ Mehmed Neşri, age, s.191. Terahhum etmek: acımak, merhamet etmek.

*affettiği adamın az müddet sonra canını merhametsizce alacağını aklından geçirmiyordu*¹⁴⁰.”

Cüneyd Bey’in yaşamasına müsaade ettiği, suçu yoktur diye affettiği Hamza Bey gün gelecek İpsili kuşatmasında bağışlanma isteyen ve aman diyen Cüneyd Bey’i ve ailesini tamamen yok edecektir. Osmanlı kronikçilerinin yazdığına göre de oğlunu gözleri önünde cellatlar öldürerek baba olan Cüneyd’e daha çok acı yaşatmak istenmiştir. Bu kaynaklardan Âşıkpaşazâde olayı şu şekilde nakletmiştir:

*“El-hâsıl-ı kelâm, ahdilen Cüneyd Beğ’i hisardan çıkardılar. Ve eyitdiler kim: ‘Senü hünkâra göndürelüm’ dediler. Geldi Hamza Beğ çadırına kondu. Gördü, oğlu dahi kim anda oturur. Yahşi Beğ yerinden durdu. Cüneyd’ün karvadı yakasına yapışdı. Kendü çadırına iletdi. Cellad getirdi. Oğlunu Cüneyd Beğ’e karşı boğazlatdı. Andan sonra Cüneyd’ün dahi başın kesdürdi*¹⁴¹.”

Ayrıca İzmir halkı tarafından çok sevilen İzmiroğlu diye de anılan Cüneyd Bey’in İzmir halkı ile bağı güçlüydü. Burada doğduğu, çocukluğunun burada geçtiği, birçok aileyi yakından tanıdığı, sağlam dostluklar kurduğu ve subaşı olan babasının bölgede nüfuza sahip, dostları olan bir insan olduğu kaynaklarda belirtilmektedir. Bunu İzmir’e her geldiğinde İzmir halkının onu sevinçle karşılamasından anlamaktayız¹⁴². Bunun bir örneği uzun yıllar İzmir’den ayrı kaldığı Düzmece Mustafa olayında görülmektedir. Düzmece Mustafa ile rehin kalan, sonra II. Murad’a karşı isyan edip, Bursa’ya yürüyen Cüneyd Bey, Ulubat’tan yetmiş askeriyle ayrılıp İzmir’e döndüğünü Dukas şu şekilde aktarmıştır: *“İzmirliler bu asker alayını görünce, bunların kim olduklarını ve reislerinin kim olduğunu bilmediklerinden, bir tereddüt devresi geçirdiler. Sonra Cüneyd olduğunu öğrenip, hepsi kadın ve çocukları ile beraber, onu görmek için koşuştular. Cüneyd, İzmir’de doğmuş, orada büyümüş ve İzmirlilerle beraber yaşamıştı.*¹⁴³”

Sonuç

Aydınöğulları Beyliği (XIV. ve XV. yüzyıllar arasında) Batı Anadolu’da kurulan bir uç beyliği olarak bölgenin Türkleşmesi ve İslamlaşmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Bu beyliğin siyasî olarak sona ermesi Osmanlı Devleti tarafından gerçekleştirilmiştir. Ancak bu pek de kolay olmamıştır. İlk önce Timur ile 1403’te tekrar canlanan beylik Cüneyd Bey’in tarih sahnesine

¹⁴⁰ Dukas, age, s.91.

¹⁴¹ Derviş Ahmed Âşıkî (Âşıkpaşazâde), age, s.144.

¹⁴² J. H. Mordtmann, agm, s.240; Johann Wilhelm Zinkeisen, age, s.471.

¹⁴³ Dukas, age, s.105.

çıkmasıyla Osmanlı Devleti'ne karşı yeniden güçlenmiş ve Osmanlı Devleti'nin dahi taht mücadelelerini etkilemiştir. Cüneyd Bey'in, Osmanlı Devleti'ne karşı verdiği yılmaz mücadeleler ve şehzadeler arasındaki taht mücadelelerinde aktif rol alması O'nun Anadolu Beyleri arasında ön plana çıkmasını sağlamıştır. Bu nedenle 1426'ya kadar sürekli ya mücadele eden ya da taht mücadelelerinde taraf olan Cüneyd Bey'in soyu ve kişiliği hem Anadolu Beylikleri hem de Osmanlı Devleti'nin tarihi açısından önem arz etmektedir.

Cüneyd Bey'in soyu hakkında günümüze kadar süregelen tartışmaların odak noktası babasının isminin İbrahim olmasıdır. Aydınolu Mehmed Bey'in oğlu olan Bahadır İbrahim ile Cüneyd Bey'in babası Osmanlı Karasubaşısı Fatih İbrahim Bey'in aynı kişi olduğu tartışma konusu olmuştur. Çalışmada kaynaklardan ve paralardan hareketle Cüneyd Bey'in babasının Bahadır İbrahim Bey olduğunu kanıtlayan kesin bir veri, bilgi olmadığı tespit edilmiştir. Aksine çalışmada ulaşılan sonuç Bahadır İbrahim Beyin, Cüneyd Bey'in babası olma ihtimalinin neredeyse imkânsız olduğudur. Kesin bilgi ve kaynaklar ortaya çıkmasıya kadar Fatih İbrahim Bey'in, Cüneyd Bey'in babası olduğu; ancak Bahadır İbrahim Bey ile aynı kişi olmadığı kabul edilmelidir.

Cüneyd Bey, Anadolu Beylikleri Tarihinde önemli bir şahsiyettir. Osmanlı Devleti'ne karşı direniş gösteren Anadolu Beyliklerinin önemli bir ismi olarak karşımıza çıkmaktadır. Cüneyd Bey, cesaretiyle, Osmanlı Devleti'ne karşı verdiği kararlı mücadelesiyle, yöneticilik ve askerî yetenekleriyle hem taht mücadelelerinde kilit rol oynamış hem de Osmanlı padişah ve şehzadelerini korkutan, tedbirler almaya iten ya da müttefik olarak yanlarına almak istedikleri bir Bey olarak tarihte yerini almıştır. Cüneyd Bey, ailesine düşkün gerekirse bunun için savaşı göze alan, stratejik hamlelerle en zor anlarda durumu kendi açısından olumlu yöne çeviren, kurnaz bir o kadar da özgüveni yüksek bir kişilik olarak Anadolu Beylikler tarihinde ender özelliklere sahip bir Bey olarak her zaman dikkat çekmiştir.

Cüneyd Bey, kaynaklarda ifade edildiği gibi siyasî meşruiyet elde etme idealinde olan bir liderdir. İzmir ve Aydın topraklarını ele geçirme, hâkimiyetini ilan etme gibi devletin en önemli unsurlarından olan toprak (vatan) ve hâkimiyet elde etmek için yılmadan mücadele etmiştir. Defalarca Osmanlı Devleti'ne ve bölgedeki Aydınolu Beyliğine karşı savaşarak; *"Bu yer, yaptığım muharebe neticesinde, Cenab-ı Hak tarafından bana ihsan olunmuştur. Binaenaleyh Murad bana ne ihsan ediyor? Hiç! Ben de bugün, Allah'ın vergisi olarak oranın sahibi olacağım¹⁴⁴..."* diyerek, II. Murad gibi kendisinin de devlet kurma hakkı olduğunu, bunun da kendisine

¹⁴⁴ Dukas, age, s.104.

Allah tarafından verilen bir lütuf olduğunu belirtmektedir. Bu şekilde Türk devlet geleneğinde toprak, hâkimiyet, kuta sahip olmak (kut bulmak) gibi unsurları elde etmek için; alplik, cesaret ve kahramanlık gibi özelliklere sahip Cüneyd Bey ömrünün sonuna kadar bu amaç için faaliyet göstermiştir.

Kaynakça

- Adıttar, Funda, “Aydinoğlu İbrahim Bey Ve Bodamya Meselesi”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.39, Sayı: 68, Yıl: 2020, s.175-205.
- Ahmed Tevhid , “Aydın Oğulları”, *İzmir Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 3, Yıl: 2016, s. 75-79.
- Ahmet Eflâkî, *Ariflerin Menkıbeleri*, C. II,, Çev. Tahsin Yazıcı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1986.
- Akın, Himmet, *Aydın Oğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1968.
- Anonim Osmanlı Kroniği (1299-1512)*, Haz. Necdet Öztürk, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul 2000.
- Anonim Tevârih-i Âl-i Osmân (Kuruluştan 892/1487'ye kadar)*, Haz. Cihan Çimen, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2006.
- Anonim, *Tevârih-i Âl-i Osman*, F. Giese Neşri, Haz. Nihat Azamat, Marmara Üniversitesi Yay., İstanbul 1992.
- Baykara, Tuncer, *Aydinoğlu Gazi Umur Bey*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1990.
- Danişmend, İsmail Hami, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971.
- Derviş Ahmed Âşıkî (Âşıkpaşazâde), *Âşıkpaşazâde Tarihi (Osmanlı Tarihi 1285-1502)*, Haz. Necdet Öztürk, Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul 2013.
- Dukas, *Bizans Tarihi*, Çev. VI. Mirmiroğlu, İstanbul Fethi Derneği İstanbul Enstitüsü Yay., İstanbul 1956.
- Efe, İsmail, *Eşrefoğlu Camii ve Külliyesi*, 4. Baskı, Dokuz Yayınları, Konya 2014.
- Emecen, Feridun, “Cüneyd”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.8, İstanbul 1998, s.122.
- Emecen, Feridun, *İlk Osmanlılar Ve Batı Anadolu Beylikleri Dünyası*, Timaş Yay., İstanbul 2012.
- Erdoğru ,M. Akif & Değerli, Ayşe, *16. Yüzyılda Türk İzmir*, Selenge Yay., İstanbul 2021.

- Erek, Üstün, “Aydınoğlu Cüneyd Bey’in Neşredilmemiş 825 Tarihli Gümüş ve Bakır Parası Hakkında Bir İnceleme”, <http://www.izmirnumismatik.org/index-tr.html> , erişim tarihi: 23.03.2022.
- Gelibolulu Mustafa Ali, *Kitâbü't-Tarih-i Kühü'l-Ahbâr*, Haz. Ahmet Uğur vd., Kayseri 1997. (Kayseri Reşit Efendi Kütüphanesi, 901 ve 920 nulu Nüshalar)
- Gibbons, Herbert A., *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*, Çev. Bülent Arı, 21. Yüzyıl Yay., Ankara 1998.
- Gömeç, Saadettin Yağmur, “Kara Unvanı ve Kara Hanlıların Menşei Üzerine”, *History Studies International Journal of History*, Cilt: 2, Sayı:2, 2010, s. 29-33.
- Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1523)*, Çev. Necdet ÖZTÜRK, Marmara Üniversitesi Yay., İstanbul 1991.
- Halil Edhem, “Saruhan Oğulları, Aydın Oğulları, İzmir Oğulları”, *İzmir Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 5, Yıl: 2017, s.175-183.
- Hammer, Joseph Von, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1-2, Çev: Mümin Çevik, Üçdal Neşriyat, İstanbul 2010.
- Hasan-ı Rumlu, *Ahsenü't-Tevârih*, Çev. Mürsel Öztürk, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2006.
- Haykıran, Kemal Ramazan, “Aydınoğulları Beyliği’nin Son Bey’i Cüneyd Bey ve Beyliğin Yıkılışından Sonra Aydınoğlu Soyunun Durumu”, *Uluslararası Batı Anadolu Beylikleri Tarih Kültür ve Medeniyeti Sempozyumu I, Aydınoğulları Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2013, s. 155-167.
- Hoca Sadettin Efendi, *Tacü't-Tevarih*, C.II, Haz. İsmet Parmaksızoğlu, Kültür Bakanlığı Yay., Eskişehir 1992.
- İbn Bibi, *El Evamirü'l-Ala'ıye Fi'l-Umuri'l-Ala'ıye (Selçuk Nama) II*, Çev. Necdet Öztürk, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1996.
- İnalçık, Halil, *Kuruluş Dönemi Osmanlı Sultanları (1302-1481)*, İSAM Yay., İstanbul 2010.
- Jorga, Nicolea, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, Çev.: Nilüfer Epeçeli, Yeditepe Yay., İstanbul 2000.
- Kalkan, Mustafa, “Ortaçağ Anadolu Devletlerine-Beyliklerine Ait Yeni Bulunan Numizmatik Materyaller”, *Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 1 Bahar, Yıl: 2020, s. 90-161.
- Karadeniz, Hasan Basri, *Osmanlılar ile Anadolu Beylikleri Arasında Psikolojik Mücadele*, Yeditepe Yay., İstanbul 2011.
- Kastritsis, Dimitris J., *The Sons of Bayezid: Empire Building and Representation in the Ottoman Civil War of 1402-13*, Brill, Leiden-Boston 2007.

İzmiroğlu Cüneyd Bey(Ö.1426): Hayatı Kişiliği Ve Mücadeleleri

- Kireç, Hasan, “Cüneyd Bey ve Aydınöğulları Meselesi”, *Anadolu Nümismatik Bülteni*, Sayı: 26, Yıl: Eylül 2019, s.10-13.
- Koca, Salim, *Anadolu Türk Beylikleri Tarihi*, Berikan Yayınevi, Ankara 2013.
- Köprülü, Mehmet Fuad, *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*, Alfa Yay., İstanbul 2015.
- Lemerle, Paul, *l’Emirat d’Aydın Byzance et L’Occident: Recherches Sur ‘la Geste d’Umur Pacha’*, Paris 1957.
- Merçil, Erdoğan, “Aydınöğulları”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. IV, İstanbul 1991, s.239- 249.
- Mevlânâ Mehmed Neşrî, *Cihânnümâ (Osmanlı Tarihi 1288-1485)*, Haz. Necdet Öztürk, Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul 2013.
- Mordtmann, J. H., “Cüneyd”, *MEB İslam Ansiklopedisi*, C 3, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1977, s.239-240.
- Müneccimbaşı Ahmed b. Lütfullah, *Camiü’-d-Düvel Osmanlı Tarihi (1299-1481)*, Haz. Murat Ağırakça, İnsan Yay., İstanbul 1995.
- Nizamüddin Şâmî, *Zafernâme*, Çev. Necati Lugal, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1987.
- Oruç Beğ Tarihi (Osmanlı Tarihi 1288-1502)*, Haz. Necdet Öztürk, Çamlıca Yay., İstanbul 2008.
- Önkal, Hakkı, *Beylikler Devri Bey Türbeleri*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 2020.
- Özcan, Abdülkadir, “Osmanlılarda Tarih Yazımı Türlerin Ortaya Çıkışı ve Bunlardan Faydalanma Yolları”, Edt. Arif Bilgin & M. Bedizel Aydın, *Osmanlı Tarihçiliğine Yön Veren Konuşmalar*, Kronik Yay., İstanbul 2021, s.51-70.
- Öztürk, Necdet, *İmparatorluk Tarihinin Kalemleri Muhafızları Osmanlı Tarihçileri*, Bilge Kültür Sanat Yay., 3. Baskı, İstanbul 2018.
- Öztürk, Şükrü, “Türk Kültüründe Aslan”, *Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, Nisan 2019, s.18-40.
- Piri Reis, *Kitâb-ı Bahriyye*, Denizcilik Kitabı C.I, Haz. Yavuz Senemoğlu, Tercüman Yay., 1973.
- Sağıt, Betül, Teoman, Gültekin, “Aydınöğlü Beyliği Sikkeleri”, *Uluslararası Batı Anadolu Beylikleri Tarih Kültür ve Medeniyeti Sempozyumu I, Aydınöğulları Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2013, s. 309-340.
- Sezen, Tahir, *Osmanlı Yer Adları*, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yay., Ankara 2017.
- Şerefüddin Ali Yezdi, *Emir Timur (Zafernâme)*, Çev. D. Ahsen Batur, Selenge Yay., İstanbul 2013.

- Teoman, Gültekin, “Batı Anadolu Beylik Mangırları”, *Birinci Uluslararası Anadolu Para Tarihi Ve Numismatik Kongresi Antalya 25-28 Şubat 2013 Bildiriler*, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Yay., İstanbul 2014, s.575-588.
- Uzunçarşılı, İsmail H., *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2003.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, C.1, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1988.
- Üzel, Mustafa, *İzmiroğlu Cüneyd Bey, Şeyh Bedreddin, Börklüce Mustafa ve Torlak Kemal*, İzmir Yazarlar Kooperatifi Yay., İzmir 2021.
- Witteck, Paul, *Menteşe Beyliği*, Çev.: O. Ş. Gökyay, Türk Tarih Kurumu Yay., 2. Baskı, Ankara 1999.
- Yavuz, Nuri, “Ankara Savaşı Sonrası Anadolu Siyasî Coğrafyası’nın Tasviri”, Ed. Mustafa Alkan, *1402 Ankara Savaşı Uluslararası Kongresi Bildiri Kitabı*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2014, s.293-311.
- Zinkeisen, Johann Wilhelm, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C.1, Yeditepe Yay., Çev.: Nilüfer Epeçeli, İstanbul 2011.